ÇAĞLAR, İLKER MÜMIN & KÜÇÜKBAŞ, ÖZKAN (2025). "Bir Redif Alayının Seferberlik Deneyimi: 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda 45. Redif Alayı". *Karadeniz Araştırmaları*. XXII/88: 1570-1592.

BİR REDİF ALAYININ SEFERBERLİK DENEYİMİ: 1897 OSMANLI-YUNAN SAVAŞI'NDA 45. ALAY[1]

İlker Mümin ÇAĞLAR*
Özkan KÜÇÜKBAŞ**

ÖZ

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasî ve toplumsal dönüşümünü yansıtan önemli bir dönüm noktasıdır. Osmanlı ordusunun son zaferi olarak tarihe geçen bu savaşta, nizamiye ve redif kuvvetleri birlikte seferber edilmiştir. İzmir merkezli 45. Redif Alayı da bu harekâta dâhil edilen birliklerden biridir. Bu çalışmada, 45. Redif Alayı'nın seferberlik süreci, karşılaştığı lojistik ve asker toplama sorunları, asker sevkinde yaşanan aksaklıklar ve cepheye intikalindeki gecikmeler arşiv belgeleri ışığında incelenmiştir. Alay örneği, yalnızca bir birliğin savaş tecrübesini yansıtmakla kalmamakta, aynı zamanda redif teşkilatının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 45. Redif Alayı'nın serüveni, 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı askerî modernleşmesinin ulaştığı düzeyi değerlendirmek için önemli bir vaka çalışması sunmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Osmanlı Askerî Tarihi, 1897 Osmanlı-Yunan Harbi, Redif Teşkilatı, 45. Redif Alayı.

THE MOBILIZATION EXPERIENCE OF A REDİF REGIMENT: THE 45TH REGIMENT IN THE 1897 OTTOMAN-GREEK WAR

ABSTRACT

The Greco-Ottoman War of 1897 represents a significant turning point that vividly reflects the Ottoman Empire's military, political, and social transformation. Regarded as the last victory of the Ottoman army, this war witnessed the joint mobilization of both regular (nizamiye) and reserve (redif) forces. Among the units participating in the campaign was the 45th Redif Regiment, based in İzmir. This study examines, through archival documents, the regiment's mobilization process, the logistical and recruitment challenges it encountered, the disruptions in troop deployment, and the delays in its arrival at the front. The experience of the regiment not only illustrates the wartime performance of a single military unit but also reveals the structural strengths and weaknesses of the redif organization. In this context, the case of the 45th Redif Regiment provides valuable insight into the level of Ottoman military modernization achieved by the late nineteenth century.
Keywords: Ottoman Military History, Greco-Ottoman War of 1897, Redif Organization, 45th Redif Regiment.

Giriş

19. yüzyıl, Osmanlı Devleti için askerî, idari ve sosyoekonomik yönlerden bir değişim ve dönüşüm dönemidir. Söz konusu değişim ve dönüşüm, merkezileşme, Avrupalı güçlerin artan nüfuzu ve ideolojik bir batılılaşma üzerine inşa edildi. (Karpat, 2014, s.79-80) Bu yüzyılda, Balkan coğrafyasında görülen siyasi kargaşa, devletin yıkılışına kadar devam etti. 1897 Osmanlı-

[1] Bu çalışma Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisasnüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yapılmakta olan doktora tezinden üretilmiştir.

Araştırma Makalesi
Makale Gönderim Tarihi: 06.10.2025
Yayına Kabul Tarihi: 23.12.2025

* Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, MANİSA, ORCID ID: 0000-0002-8979-8113, E-posta: magnisa45@hotmail.com
** Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, MANİSA, ORCID ID: 0000-0003-3622-0278, E-posta: ozkan.kucukbas@cbu.edu.tr

Yunan Savaşı, her ne kadar Girit'teki bir azınlık meselesinin sonucu olarak görülse de Balkanlar'daki kriz ortamının açıkça gün yüzüne çıktığı büyük olaylardan birisidir. (Atılgan, 2019, s.62) 1821 Mora İsyanı ile başlayan süreç, 1830'da Yunan bağımsızlığı ile sonuçlandı. Bağımsız bir Yunanistan, Osmanlı Devleti için Balkanlarda yeni sorunları demekti. Bir başka ifadeyle, bu devletin "Megali İdea" doğrultusundaki yayılmacı siyaseti, iki ülke arasında yeni çatışma alanları yarattı. (Yılmaz, 2022, s.20) Türkçe 'ye büyük fikir olarak çevrilebilecek olan bu kavram, Yunanlılar için ulusal birliğe olan gereksinimin ideolojik bir ifadesiydi. (Tassopoulos, 2007, s.12)

19. yüzyıl boyunca başta Girit Adası olmak üzere, Balkan coğrafyasındaki muhtelif bölgelerde meydana gelen isyanlar ve diplomatik krizler, iki ülke arasındaki ilişkilerin seyrini belirledi. 1866, 1878 ve 1896 yıllarında tekrarlayan Girit İsyanları, Yunanistan'ın Osmanlı topraklarını ilhak etme yönündeki arayışlarını açıkça ortaya koydu. Büyük devletler ise iki ülke arasındaki bu krize ihtiyatlı yaklaştı. (Kayıran vd. 2018, s.45) Yunanistan, Girit'in kaotik durumunu fırsata çevirip Teselya'da yeni topraklar peşindeydi. (Shaw vd. 1983, s.258) Nihayet, 1897 yılında patlak veren Osmanlı–Yunan Harbi, bu siyasetin geniş bir askerî düzleme taşınmış şeklini ifade etti. Bu savaş, Osmanlı Devleti açısından önemli bir dönüm noktasını teşkil etti. Çünkü bir yandan Osmanlı ordusunun son askerî zaferini temsil ederken, diğer yandan seferberlik, yığınak ve savaş hazırlıklarının önceden planlanmış bir şekilde yürütülmeye çalışılması bakımından, imparatorluğun askerî kapasitesine dair önemli ipuçları verdi. (Uyar vd. 2017, s.421)

Savaştaki askerî yapılanma ve tercihlere bakıldığında, nizamiye birliklerinin yanı sıra rediflerin de bu savaşta aktif bir şekilde yer aldıkları görülmektedir. 1834 yılında kurulup, daha sonraki yıllarda çeşitli askerî düzenlemelerle sistemleştirilmeye çalışılan Redif Teşkilatı, taşradan toplanan askerî güçler olarak Osmanlı muvazzaf ordusunun tamamlayıcı bir unsuru olarak görüldü. Redif sisteminin esası, isyan gibi olağanüstü durumlarda ve savaş zamanlarında halkın seferber edilmek suretiyle nizamiye ordusunu desteklemesidir. (Karadaş, 2016, s.150-151) Nitekim redif birlikleri, daha ziyade iç isyanlarda olmak üzere çeşitli askerî olaylarda vazifelendirildi. 1897 Harbi ise, rediflerin bir savaş için seferberliği sürecinin planlı-programlı bir biçimde gerçekleştirilmeye çalışıldığı ilk savaştır. 1897 Osmanlı-Yunan Harbi'nde seferber edilen redif birliklerinden biri de çalışmamızın konusu olan 45. Redif Alayı'dır. 3. Ordu'nun 12. Aydın Redif Fırkası'nın 45. Redif Alayı; 1. İzmir, 2. Bornova, 3. Manisa ve 4. Menemen taburlarından müteşekkildir.

Bu çalışma, 45. Redif Alayı'nın 1897 Harbi'ndeki askerî tecrübesini konu edinmektedir. Alayın, savaşın cereyan ettiği bölgeye olan caoğrafî yakınlığı nedeniyle daha önce buralardaki isyanlarda görev almış ve etkin bir askerî rol üstlenmiş olması dikkati çeken ilk unsurdur. Bu meyanda 45. Redif Alayı, bir redif alayının bu savaştaki seferberlik durumunu doğru bir örnek olarak değerlendirildi. Alayın seferberlik süreci, sevkiyat aşamasında karşılaşılan güçlükler, cepheye intikalde yaşanan gecikmeler ve savaş sonrası dönemdeki faaliyetleri, arşiv belgeleri ışığında incelenecektir. Böylelikle redif sisteminin pratikte nasıl işlediği, Osmanlı ordusunun seferberlik kapasitesine hangi katkıları sunduğu ve hangi zorluk ve sorunlarla karşılaştığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmanın amacı, yalnızca bir redif birliğinin tarihsel serüvenini aktarmak değil; aynı zamanda 19. yüzyıl sonlarında Osmanlı askerî düzeni içinde bir redif alayının yerini belirleyecek ipuçlarını ortaya koyabilmektir. Bir başka deyişle, 45. Redif Alayı'nın

söz konusu tecrübesi, Osmanlı Devleti'nin askerî kapasitesinin sınırlarını, taşradaki askerî örgütlenmenin dinamiklerini ve 1897 Harbi'nin daha geniş askerî-toplumsal çerçevesini anlamak için önemli bir örnektir.

Tüm bu amaçlar çerçevesinde bu çalışmada Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi ve ATASE tasnifi ile Aydın vilayet salnamelerinden faydalanılmaya çalışıldı. Ayrıca hem 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'na dair hem de redif birliklerinin bu savaştaki rol ve katkılarına dair yapılan araştırma-inceleme eserlerine de başvuruldu. Çalışmada, öncelikle Osmanlı-Yunan ilişkilerinin tarihsel seyri ve akabinde 1897 Harbi incelenecektir. Ardından, 45. Redif Alayı'nın yapısı, organizasyonu ve kadrosu sunulacaktır. Son olarak alayın seferberlik süreci yukarıda izah edilen yönleriyle ele alınacaktır.

1. Tarihsel süreçte Osmanlı-Yunan İlişkileri ve 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı

1.1. Bağımsız bir Yunanistan'ın Oluşumu

Yunanlıların müstakil bir devlet olması 19. yüzyıl başlarına kadar uzanan bir süreçtir. Mezkûr yüzyılla birlikte Osmanlı Devleti'ne bağlı azınlıklarda oluşmaya başlayan milli kimlik arayışlarının birçok sebebi bulunmaktaydı. Bu nedenlerin başında Avrupa'da yükselen milliyetçiliğin söz konusu azınlıklar üzerindeki etkisi vardır. Bunun yanı sıra, dönemin büyük devletlerinin, kendi siyasi ve iktisadi çıkarları doğrultusunda bu milliyetçi hareketleri desteklemesi de bir diğer önemli nedendir. Mesela, Yunan bağımsızlık hareketinde başta Rusya olmak üzere Avusturya dışındaki diğer Avrupalı güçlerin desteği de önemli bir yer tuttu. Ayrıca bu azınlıkların milli kimliklerini hatırlama yolunda icra ettikleri kültürel faaliyetler de söz konusu sürece katkıda bulunan etkenlerdendir. Bu minvalde Yunanlıların siyasi ve kültürel uyanışını tanımlayan "Megali İdea" (Büyük Fikir) hareketi bu kapsamda değerlendirilebilir. (Kayıran vd. 2018, s.37-38)

Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda sarsılan otoritesi bu coğrafyadaki azınlıkların birer birer bağımsızlık süreçlerini ortaya çıkardı. İlk olarak Sırpların elde ettiği özerklik, Yunanlıları bağımsızlık sürecinin ilk isyanına sevk eden faktörlerden biri oldu. Eflak, Boğdan ve Mora'da çıkan isyanlar, başlangıç veya gelişim aşamalarında farklı kişi veya grupların çıkarlarına göre şekillenmiş olsalar da Osmanlı Devleti'nin başka ülkelerle yaşadığı kriz anlarına denk getirildi. (Satır, 2025, s.935) Yunanlıların, bu bağlamda, 19. yüzyıldaki ilk isyanı Eflak ve Boğdan'da çıkarıldı. 1814 yılında kurulan "Filiki Eteria" cemiyeti Yunan İsyanı'nın yönetim merkezi oldu. Aleksandre İpsilanti'nin başkanlığında örgütlenen cemiyet, Eflak ve Boğdan'da çıkan isyanı doğrudan yönetti. Bu isyanda, Eterya'nın faaliyetleri dışında, Avrupalı ve Yunan aydınlar ile Rusya desteği önemli bir rol oynadı. Osmanlı Devleti'nin ise söz konusu coğrafyada sıkı bir merkezi otorite kuramamış olması da isyancıların işini kolaylaştırmıştır. (Özkaya, 1986, s-114-115) Eflak ve Boğdan isyanlarının ardından, Mora'da ve Ege Adaları'nda yayılmaya başlayan Yunan bağımsızlık istek ve söylemleri yeni isyanların habercisi oldu. 1821 yılında Aleksandre İpsilanti'nin kardeşi Demetrios İpsilanti tarafından Mora'da yeni bir isyan çıkarıldı. Osmanlı Devleti'nin, bu sırada Tepedelenli Ali Paşa ile olan mücadelesi ve İran ile savaş halinde olması, isyana etkili bir müdahaleyi geciktirdi. Bunun sonucunda isyan kısa zamanda büyüdü ve yarımadanın bir kısmı isyancıların kontrolü altına geçti. Tripoliçe Kalesi ve Sakız Adası'nda Müslüman nüfusun kıyıma uğraması ve Fenerli beylerin Osmanlı hükümeti tarafından idam edilmesi, Avrupalı gözleri isyana dikkat çekmeye sevk etti. Böylece Avrupa kamuoyunda bir Yunan bağımsızlığı propagandası yer edinmeye başladı. (Çelik vd. 2023, s.131-132) 1821 yılında başla-

yıp giderek büyüyen isyan hareketi karşısında Osmanlı Devleti, askerî önlemlerini devreye sokarak ertesi yıl Mora hariç olmak üzere hemen hemen tüm isyan bölgelerini kontrol altına aldı. Ancak Mora'da Osmanlı nüfuzuzunu tesis edememe durumu üç yıl sürdü. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa, Mora ve Girit valiliklerinin verileceği vaadi karşılığında gönderdiği kuvvetlerle, isyanın uzun süren çatışmalar sonucunda bastırılmasını sağladı. 1825 yılında Mora tekrar kontrol alındı. 1826'da ise isyan tamamen bastırıldı. (Shaw vd. 1983, s.44-45) İsyanın bastırılması ve ertesi sene Osmanlı kuvvetlerinin Atina'ya ilerlemesi üzerine Rusya, İngiltere ve Fransa konuyu uluslararası bir düzeleme çekti. Nitekim Mora'da askerî kontrol Fransızlara verildi. 1827'de Londra'da söz konusu üç devletin yaptığı antlaşmayla bağımsız bir Yunanistan fikri her üç devletin çıkarlarına uygun bir zemine oturtulmaya çalışıldı. Bu teklife sıcak bakmayan Osmanlı Devleti'ne karşı Rusya, hemen savaş ilan etti. Rusların ilerleyişleri karşısında çaresiz kalan Osmanlı Devleti, 14 Eylül 1839'da Edirne Antlaşması'nı imzaladı. Antlaşma ile Sırplar özerklik elde etmiş ve bağımsız bir Yunanistan'ın temelleri atılmıştı. En nihayetinde, 3 Şubat 1830 tarihinde imzalanan Londra Antlaşması ile bağımsız bir Yunanistan kuruldu. Yunanistan, Balkanlarda Osmanlı'dan ayrılıp bağımsızlık elde eden ilk devlet oldu. (Çelik vd. 2023, s.136-144)

1.2. Girit İsyanları

Yunan İsyanları sürecinin en önemli coğrafî bileşenlerinden biri de Girit Adası'dır. 1821 Mora İsyanı, Yunanlılar için bir diğer önemli hedef coğrafya olan Girit Adası'na da sıçradı. Fakat Girit, ilerleyen yıllarda Yunan yayılmacılığının temel odak noktası oldu. Bir başka ifadeyle ada, bağımsızlığını elde edecek olan Yunanistan'ın en önemli ilhak hedeflerinden biri haline geldi. (Adıyeke vd. 2024, s.192) Bağımsız Yunan Devleti'nin Girit üzerindeki istek ve emelleri 1866 yılında yeni bir isyanla gün yüzüne çıktı. Bu isyan, Rusya'nın teşvik ve desteğiyle adanın durumunu uluslararası bir mesele haline getirdi. Girit halkının Yunanistan ile birleşme arzusu isyanın Osmanlı aleyhine doğuracağı neticeleri ağırlaştıran bir faktördü. Buna ek olarak, Yunanlıların Avrupa kamuoyunu yanına çekerek Girit meselesini "Megali İdea" kapsamında çözmek konusundaki hamleleri de ada meselesinde Osmanlı'nın işini zorlaştırdı. (Türkgeldi, 1987, s.10-11) 1866 İsyanı, yaklaşık dört yıl süren bir askerî mücadele ile bastırıldı. Bu isyan, Osmanlı için büyük çaplı bir gayrinizami harp tecrübesi oldu. (Uyar vd. 2017, s.430) Söz konusu askerî harekât, özünde adadaki asayişi bir an önce temin ederek, yapılacak yeni idari ve hukukî düzenlemelerin zeminini oluşturmak amacıyla icra edildi. Sözü edilen idarî ve hukukî düzenlemeler 1868 yılında çıkarılan Girit Nizamnamesi (Girit Usûl-i İdaresi) adıyla yayınlanan ferman ile adadaki idari ve askerî yetkiler ayrıştırılmış ve idareyi yürüten valinin bir Hristiyan ve bir Müslüman yardımcısı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca adanın livalara bölünerek her bir livanın yönetiminde Hristiyan ve Müslümanların yarı yarıya temsil hakkının bulunacağı fermanda yer aldı. Malî olarak ise ada halkının yükümlü olduğu Aşar vergisinin iki senelik kısmı affedildi. Askerî olarak ise adadaki Müslüman-Hristiyan tüm tebaa askerlikten muaf tutuldu. Ayrıca her kazadan seçilecek iki delegeyle bir meclis-i umumi oluşturulup adanın işlerini yürütülecekti. (Cengiz, 2018, s.77) Tüm bu çabalara rağmen ada genelindeki çatışmalar 1878, 1888 ve 1896 yıllarında yaşanan ayaklanmalarda olduğu gibi şiddetlenerek devam etti. (Uyar vd. 2017, s.430)

Girit'teki isyan dalgası 1878 yılında tekrar canlandı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasındaki kargaşa ortamını fırsat bilen Yunanistan, Epir, Teselya ve Girit gibi bölgelerde isyanlar başlatarak buraları ilhak etmeyi planladı. İsyanın bastırılması noktasında Gazi Ahmet Muhtar Paşa'yı bölgeye gönderen Osmanlı Devleti, adadaki Rum temsilcileriyle anlaşma zemini aradı. Yapılan görüşmeler neticesinde 23 Ekim 1878 tarihinde "Halepa Fermanı" yayınlandı. Bu

ferman ile adada daha geniş ölçekte idari, hukukî ve malî düzenlemeler yapıldı. (Cengiz, 2018, s.79)

Girit Adası'ndaki son büyük isyan 1896 yılında vuku buldu. Bu isyan, aynı zamanda 1897 Osmanlı-Yunan Harbi'ni doğuran sebeplerden birisidir. Halepa Fermanı'nın adada uygulanıp uygulanmadığı konusunda Osmanlı ve Yunanistan arasında çıkan anlaşmazlıklar, Girit'in yine uluslararası komisyonların gündemine girmesini sağladı. (Yavuz, 2017, s.294). Çatışmaların ertesi yıl da şiddetlenmesi üzerine Girit'e büyük devletlerin müdahalesi gecikmedi. Ada için özerklik talebinden geri adım atmayan Yunanistan, büyük hedefleri bağlamında hareket etmeye devam etti. Büyük devletler ve Balkan ülkeleri olası bir savaş ihtimaline karşı tarafsız durmayı öngördü. Balkanlarda meydana gelebilecek bir karışıklık, mevcut siyasi konjonktürde mezkûr devletlerin hiçbirinin işine gelebilecek bir durum değildi. (Yılmaz, 2022, s.45-46)

1.3. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı

Yunanistan, Girit meselesi ile gerginleştirdiği siyasi ortamı ve iki ülke arasında oluşan krizi savaş meydanına çekmeye karar verdi. Hem adada hem de sınır hatlarında Osmanlı topraklarına yönelik ani saldırılarını sıklaştıran Yunanlılar, savaş ilanı yapmaksızın 16 Nisan 1897'de saldırıya geçti. Bunun üzerine Osmanlı, her ne kadar çatışmadan kaçınmaya çalışsa da, 17 Nisan 1897 tarihinde yayınlanan bir bildiriyle sebepleri açıklanan bir savaş ilan etti. (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1982, s.11)

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, esas itibariyle Teselya ve Epir olmak üzere iki cephede cereyan etti. Savaşın kapsadığı alan içinde kalan idari birimler Yenişehir, Tırhala, Çatalca, Loros ve Yanya'dır. Bu bölgeleri çevreleyen dağlar da savaşın kapsamındadır. Savaş öncesi ve esnasında, askerî birlik ve lojistik malzemelerinin sevk ve nakliyesi harp sahasına yakın kara ve demiryolları vasıtasıyla gerçekleştirildi. Bölgedeki karayolları hatları şu şekildedir:

- Selânik-Katerin-Çayağazı
- Manastır-Kayalar-Kozana-Serfice-Alasonya-Yenişehir-Çatalca-Dömeke Atina şose hattı
- Manastır-Kesriye-Nasliç-Grebene-Kalabaka-Tırhala-Çatalca
- Manastır-Resne-Görice-Leskovik-Yanya-Loros-Narda-Misolanki şosesi

Demiryolu hatları ise şu şekildedir:

- İstanbul-Kuleliburgaz-Ferecik
- Ferecik-Selânik
- Selânik-Vodina-Manastır (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1982, s.12-14)

Osmanlı Devleti, 1897 Savaşı'na daha önceden detaylı bir şekilde hazırlanmış sefer planları ile girdi. Söz konusu planlar, sefere hazırlık aşamasının adım adım işlendiği bir çalışmaydı. Von der Goltz'un liderliğinde hazırlanan sefer planları ve yığınaklar, savaş başlamadan hemen önce mevcut duruma uygun hale getirilmek amacıyla yeniden düzenlendi. Planın temel yapısı şu şekildeydi: Yanya (Epir) Cephesi'nde bir savunma savaşı yapılacak; Alasonya Cephesi'nde ise bir taarruz icra edilecekti. Yanya'daki savunma iki tümenden müteşekkil bir kolorduyla gerçekleşecekti. Savaşın gidişatına daha ziyade tesir edecek olan Alasonya'da ise yedi piyade ve bir süvari tümeninden oluşan ordu ile hücum edilecekti. Böylece Yunan kuvvetlerinin

kısa süre zarfında dağıtılması öngörüldü. Eğer bu gerçekleşirse ikinci olarak yapılacak iş Alasonya Ordusu'nun Yunan savunma hattının gerisine sarkmasıydı. Tüm bu planlar, savaşın olabilecek en kısa sürede bitirilmesi hedefine yönelikti. Yunanlıların, Avrupa'nın büyük güçlerinden alabileceği siyasi ve askerî destek hesap edilmiştir. Bu bakımdan iki hafta içinde sonuç alınması elzemdi. (Uyar vd. 2017, s.421)

Yukarıda sunulan demiryolu hatları ve sevkiyat güzergâhları ise seferberlik planlarının en önemli bileşenlerinden biriydi. Çünkü kâğıt üzerinde son derece ayrıntılı planlar hazırlansa bunların sahadaki olanaklarla desteklenmesi gerekmekteydi. Bu minvalde, ulaşım hatlarının tamiri ve genişletilmesi yoluyla seferberlik ve yığınak sürecinin hızlı bir şekilde sona erdirilmesi hedeflendi. (Uyar vd. 2017, s.421)

1897 Harbi'nde iki ülkenin askerî kuvvetleri arasında çetin muharebeler yaşandı. Harbin gidişatı, muharebelerin savaşın genel seyrine etkisi ve siyasi-askerî güç dengeleri çalışmamızın konusu olan 45. Redif Alayı'nın seferberlik sürecinde kronolojik olarak incelenecektir.

2. 45. REDİF ALAYI'NIN KURUMSAL YAPISI VE SEFERBERLİĞİ

2.1. Alayın Yapısı ve Kadrosu

1843 yılında yapılan askerî düzenlemelerle Osmanlı Devleti'nin askerlik işleri ve organizasyonuna belli bir düzen verilmeye çalışıldı. Bu düşünce çerçevesinde gerçekleştirilen yeniliklerden biri de Osmanlı topraklarının askerî yönden ordu bölgelerine ayrılmasıydı. Başlangıçta beş ordu bölgesine ayrılması öngörülen ülke toprakları, ileriki yıllarda yapılan eklemelerle toplamda yedi ordu bölgesi olarak belirlendi. Buna göre, merkezi İstanbul olan 1. Ordu (Hassa Ordusu), merkezi Üsküdar olan 2. Ordu (Dersaadet Ordusu), merkezi Manastır olan 3. Ordu (Rumeli Ordusu), merkezi Sivas olan 4. Ordu (Anadolu Ordusu) ve son olarak merkezi Şam olan 5. Ordu (Arabistan Ordusu) kurulmuş oldu. (Lütfî, 1999, s. 1147) 1848 yılında merkezi Bağdat olan 6. Ordu (Irak ve Hicaz Ordusu) ve 1871'de ise merkezi Yemen'deki San'a şehri olan 7. Ordu kuruldu. Orduların yapısı ve merkezleri, toprak kayıpları ve yeni gereksinimler sonucu zaman içerisinde değişikliğe uğrayacaktı. (Yıldız, 2022, s.77)

Ordulardan başka, fırka ve livalar da numara sistemine göre adlandırılmakla birlikte bunlara ayrıca bulundukları bölge ismi de eklenmekteydi. Her redif alayının dört taburdan oluştuğu düşünüldüğünde, her bir tabur bulunduğu sancak veya kazanın adıyla anılırdı. Fırkalara bir ferik (tümgeneral), tugaylara ise mirliva (tuğgeneral) kumandanlık yapmaktaydı. Tek numaralı olan redif alaylarını miralay (albay), çift numaralı olanları ise kaymakam (yarbay) komuta ederdi. Her bir redif taburunda büyük ve küçük zabitân olarak bir binbaşı, bir kolağası, bir tabur kâtibi, bir depo memur yardımcısı ve tüfenkçi yer almaktaydı. Taburlar da bölüklere ayrılmaktaydı. Bu bölüklerin her birine bir yüzbaşı kumanda ederdi. Her bölükte, ayrıca bir mülazım-evvel (üsteğmen), bir teğmen (mülazım-ı sânî) ve bir muvazzaf çavuş bulunmaktaydı. (Çakaloğlu, 2018, s.779-780) Tüm bu teşkilat yapısı göz önüne alındığında 45. Redif Alayı buna benzer şekilde yapılanmıştır. Aşağıda alayın yapılanması daha detaylı olarak izah edilmiştir.

45. Redif Alayı, Rumeli Ordusu olarak bilinen 3. Ordu'ya bağlıydı. Alay, Uzun süreden beri Osmanlı sefer organizasyonlarında aktif yer almış Saruhan (Ustaoğlu-Yılmaz, 2022) ve İzmir'den silahaltına alınan askerlerden oluşmaktaydı. (Yılmaz, 2025, s. 215-238) Redif Teşkilatı 1834 yılında kurulduğunda, aynı yıl içinde Manisa ve İzmir'den de redif askeri yazılmaya başlandı. 1836 yılında yapılan düzenlemelerle Manisa (Saruhan) ve Suğla (İzmir), Aydın Redif Müşirliği'ne bağlı alaylar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zamanla, bu şehirlerdeki redif birliklerinin

düzeni değiştirildi. (Taşdemir, vd. 2022, s.7-13) 1897 savaşı öncesinde ise alayın tam künyesi şu şekildedir: 3. Ordu, 12. Aydın Redif Fırkası, 23. Liva, 45. Alay. Bu dönemdeki askerî teşkilata göre her alay dört taburdan oluşmaktaydı. Bu taburlar hem bulundukları bölge ismiyle hem de numaralarla anılmaktaydı. 45. Redif Alayı'na bağlı dört tabur şu şekildedir. 1. İzmir Taburu, 2. Birunabad (Bornova) Taburu, 3. Manisa Taburu ve 4. Menemen Taburudur. (Aydın vilayet salnamesi, (H. 1311), s.108, 109, 206, 232, 233). 1. İzmir Taburu'nun kadrosu tablo 1'de, 2. Bornova Taburu'nun kadrosu tablo 2'de, 3. Manisa Taburu'nun kadrosu tablo 3'te ve 4. Menemen Taburu'nun kadrosu tablo 4'te verimiştir. Aydın Vilayet Salnameleri vasıtasıyla elde edilen bilgiler, boş kadroların hangi unvanlardan müteşekkil olduğunu ve taburlar arasındaki idari farklılıklar hakkında ipucu vermesi açısından ehemmiyete haizdir. Söz konusu dört tabur karşılaştırıldığında en dolu subay kadrosuna sahip taburun İzmir olduğu görülmektedir. Taburun merkezî konumu ve idari öneminin bunda etkisinin olması muhtemeldir. Bornova Taburu'nda ise tüfenkçi ve depo memuru gibi teknik işlerle bağlantılı pozisyonlarda istihdamın bulunmadığı tespit edilmiştir. Manisa Taburu'nda ise bir bölükte iki yüzbaşının yer alması en dikkate değer noktadır. Son olarak Menemen Taburu incelendiğinde "münhal" kadronun en çok burada olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca tabur komutanı olan binbaşının yokluğu da idari anlamda önemli bir boşluğa işaret etmektedir.

2.2. Seferberlik ve Terhis Süreçleri

3 Şubat 1897 tarihinde seferberlik emri çıkartılarak birliklerin hazırlanması emri verildi. 40 nizamiye taburu, 208 redif taburu, 28 müstahfiz taburu, 35 nizamiye süvari bölüğü ve 44 batarya seferberlik emri üzerine hazırlıklara başladı. Konumuz itibariyle rediflerin ve diğer birliklerin sefere hazırlık süreci, ileride değinileceği üzere yaşanan bazı müşkülata rağmen hızla tamamlandı. Redif taburları genel olarak 8-10 günlük bir süre zarfında hazırlıklarını tamamlayarak sevke hazır hâle geldiler. (Yüksel, 2015, s.31) Osmanlıların, hazırlık sürecini erken tamamlamaları hem askerî düzende gerçekleştirilen reformların getirdiği olumlu sonuçlar hem de talim konusunda oluşan hassasiyet ile açıklanabilir. Mesela 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'ndan aylar önce Anadolu, Rumeli ve Suriye'deki redif ve ihtiyat birliklerine olası bir tehlikeye karşı nöbetleşe silahaltında bulunmak suretiyle talim yapmaları emredilmişti. (ATASE, OYHF, 50/4/3) Bunun yanı sıra sefere hazırlık sürecinde redif birliklerinin mevcutları, cephane miktarları, mekkari hayvan sayıları, hangi istasyondan nereye gidecekleri ve sevkiyatta yaşanabilecek gecikmenin sebepleri gibi ayrıntılı raporlar bölge kumandanlıklarından muayyen aralıklara talep edildi. Bu sayede redif birliklerinde oluşabilecek firar girişimleri gibi asayişsizlikler ve yaşanabilecek insan, hayvan ve cephane noksanlıkları takip edilmek amaçlandı. (ATASE, OYHF, 31/102/8) Bu talepler neticesinde rediflerin harekât planları, mevcutları ve yukarıda zikredilen diğer konularla ilgili ayrıntılı cetveller hazırlandı. Bu çalışmada sık sık başvurulan söz konusu cetveller sayesinde merkezî idarenin, taşradaki askerî kapasite ve imkânları daha gerçekçi bir şekilde değerlendirme olanağına kavuştuğu ifade edilebilir. Böylece birliklerin sevk ve idare sürecinde bir düzen sağlanma yolunda önemli bir adım atılmış oldu. Ulaşım ağları, lojistik hatları ve haberleşme gibi hususlara özel önem atfedilerek birliklerin karşılaşması muhtemel sorunlar önceden tespit edilmeye çalışıldı. Bu cetveller, modern anlamda bir sefee planlamasının somut örnekleri arasında değerlendirilebilir.

Redif birlikleri, sefer hazırlıkları sırasında çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Mesela silahaltı emri verilen ve bu çalışmanın konusu olan 45. Alay'ın mensubu olduğu Aydın Redif Fırkası'nda nakliye hayvanına ihtiyaç duyuldu. Bunun üzerine, Seraskerlik makamından gönderilen yazıda fırka içindeki redif taburlarına hayvanların ivedilikle gönderilmesi istendi. Sonuç

olarak, her bir tabura 150 nakliye hayvanı ve bunların yular ve kemerleri tedarik edildi. **(**DH.TMIK.M, 32/32) Nakliye hayvanına duyulan ihtiyaç sadece sefer hazırlıkları sırasında değil, cephede de birlikleri zorlayan durumlardan birisiydi. Örneğin 45. Alay'ın, savaş sırasında bağlı bulunduğu Alasonya Ordu Kumandanlığı'ndan gönderilen telgrafta, ihtiyaçların sadece ambarlara konulacak yiyecek ve cephaneliğe yerleştirilecek mühimmat olmadığı, yük hayvanının da acilen tedarik edilmesi gerektiği yazılmıştır. (ATASE, OYHF, 2/14/11)

İzmir, Bornova (Karaburun)[2], Manisa ve Menemen taburlarından oluşan 45. Redif Alayı, seferberlik emri gereğince hazırlıklara hemen başlasa da çalışmanın devamında bahsedilecek bazı engeller bu süreci yavaşlattı. Söz konusu hazırlık süreci, düzenlenen kuvve cetvelleri ile hükümet tarafından daima kontrol altında tutuldu. Hatta bazı zamanlarda, birkaç gün arayla cetveller güncellendi.

Osmanlı-Yunan Savaşı'nın yoğun çatışmalara sahne olduğu günlerde 45. Redif Alayı'na mensup taburlar hazırlık aşamasını büyük oranda tamamlayarak sevkiyat için beklemeye başladılar. Buna mukabil, Nisan ayı sonlarında bile söz konusu taburların henüz hareket etmediği ve hazırlıklarının devam ettiği görülmektedir. 45. Redif Alayı'na mensup taburların hazırlık ve sevkiyat süreci, Batı Anadolu'daki birçok redif alayıyla eşzamanlı veya yakın tarihli olarak gerçekleşti. Nitekim 5 Mayıs 1897 tarihinde 22. Alayın 3. Bergama Redif Taburu henüz Tekirdağ'a ulaşmıştır. (BOA.Y.PRK.ASK. 124/35) 46. Alay'ın 4. Kula Redif Taburu 15 Mayıs ve aynı alayın 2. Akhisar Redif Taburu ise 20 Mayıs 1897 tarihinde hâlâ yolda görünmekteydi. (BOA. Y.PRK.ASK. 125/3, 125/86) 25 Nisan 1897 tarihinde 45. Alay İzmir, Karaburun, Manisa ve Menemen taburlarının merkezlerinde hazırlanmakta oldukları ve sözü edilen taburların mevcutlarına dair herhangi bir malumatın olmadığı yazıldı. Ayrıca söz konusu kayıta göre 45. Redif Alayı'na bağlı taburlar Alasonya Ordu Kumandanlığı emrine verildi. (ATASE, OYHF, 2/13/1) İzmir ve Aydın bölgelerindeki redif birliklerinin Alasonya ve Epir'de konuşlandırılacağı İzmir İngiliz Konsolosluk raporlarında da belirtildi. (Adıtatar, 2011, s.18). Sevkiyata konu olan toplam birlik sayısı ve bunların hangi ordu kumandanlığı bünyesinde yer alacağı söz konusu belgede karşımıza çıkan bir başka önemli husustur. (ATASE, OYHF, 2/13/1) Sözü edilen tarihte 45. Alay'ın bağlı olduğu 12. Aydın Fırkası'na mensup olup merkezlerinde hazırlanmakta olan diğer birlikler ise şunlardır: Turgutlu (Kasaba), Akhisar, Alaşehir, Kula, Aydın, Kuşadası, Tire, Ödemiş, Karacasu, Bozdoğan, Çine Redif Taburları. (ATASE, OYHF, 2/13/1) 30 Nisan 1897 tarihindeki kayıtlara göre ise 45. Redif Alayı mensuplarından Manisa ve Menemen taburları nefer sayısı bakımından yeterli sayıya ulaşamamıştır. Bu tarihte Manisa Redif Taburu zâbitân ve neferât dâhil olmak üzere 333 asker, Menemen Redif Taburu ise 565 askerden müteşekkildi. (ATASE, OYHF, 2/13/6) Aynı tarihli bir başka kayıtta Manisa ve Menemen Redif taburlarının hazırlanmakta oldukları teyit edilmekle birlikte 45. Alay'a bağlı İzmir ve Karaburun taburlarının sevkiyat için merkezlerinden hareket ettikleri bildirildi. Sözü edilen iki taburun hareket esnasındaki mevcutları da aynı kayıtta tespit edilebilmektedir. Buna göre, İzmir Redif Taburu zâbitân ve neferât toplamı olarak 571 mevcutla, Karaburun Redif Taburu ise toplam 531 mevcutla savaşa

[2] Aslında 45. Alay'ın 2. Taburu Karaburun Taburu'dur. Karaburun Taburu'nun bölüklerinden birinin Bornova'da olması hasebiyle bu tabura çoğunlukla Birunabad (Bornova) Taburu dendi. Karaburun'un coğrafî olarak şehir merkezine uzaklığı da taburun zamanla Bornova Taburu olarak kabul edilmesinde etkili olmuş olabilir. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan bir kayıtta Bornova kazasının, Karaburun Taburu'nun merkezi olduğu ifade edilmiştir. (BOA.Y.MTV. 87/195, Meşe, 2021, s.32)

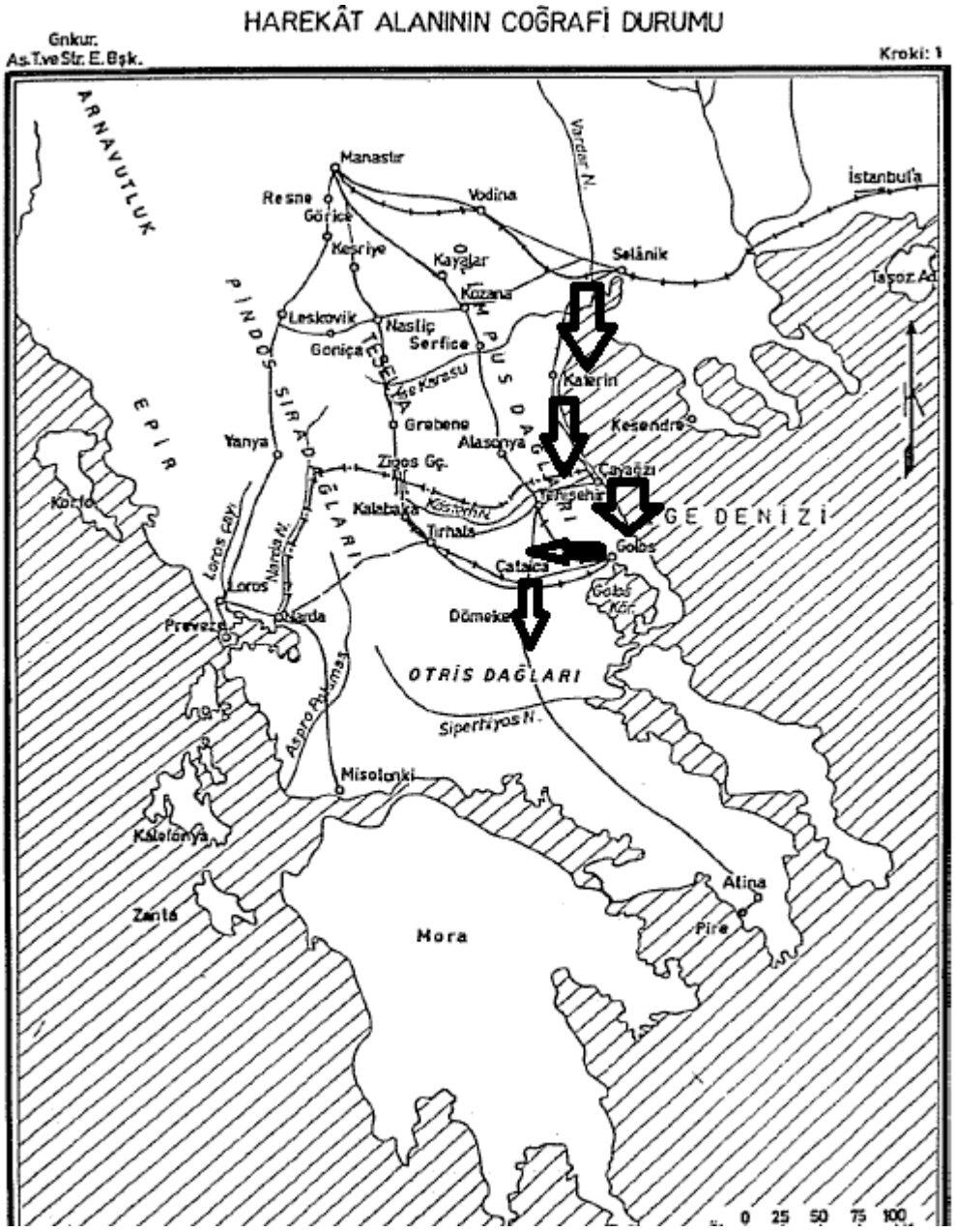
katılmak üzere hareket etti. Bu taburlardan İzmir'in 40 yük hayvanına sahip olduğu belirtilmişken, Karaburun Taburu'nun yük hayvanı sayısı belirtilmemiştir. (ATASE, OYHF, 2/13/4) 45. Alay'dan hariç olmak üzere, 12. Aydın Redif Fırkası'na bağlı diğer taburların da aynı tarihte aynı süreçte olduğu görülmektedir. 30 Nisan 1897 tarihinde, diğer alaylara bağlı olup merkezlerinde hazırlanmak olan birlikler Karacasu ve Çine taburlarıdır. Mezkûr tarihte hareket halinde olan birlikler ise şunlardır: Aydın, Ödemiş, Nazilli, Bozdoğan, Tire, Turgutlu, Akhisar, Alaşehir, Kula ve Kuşadası Redif Taburları. (ATASE, OYHF, 2/13/4)

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nın, daha geniş ölçekli diğer savaşlarla kıyaslandığında ortalama bir ay sürmüş olması, hareket halindeki birliklerin cepheye yetişememelerine neden olduğu söylenebilir. Savaşın sonunda mütareke 20 Mayıs 1897'de imzalandı. 12. Aydın Redif Fırkasına bağlı birliklerin bu tarihte hâlâ yolda oldukları görülmektedir. Dolayısıyla daha geç bir tarihte cepheye varan bu birliklerin, burada asayişin sağlanması konusunda rol almış olmaları ihtimal dahlindedir. (Meşe, 2021, s.53) Birliklerin bu gecikmelerinin bazı sebepleri bulunmakla birlikte, bu durum hakkında hükümet savaşın akabinde fırka ve alay kumandanlıklarından bilgi talep etti. Ayrıca gecikmelerde hatası bulunan kişilerin de cezalandırılması yoluna gidildi. Askerin sevki sırasında yaşanan sıkıntı ve aksaklıkların teknik kapasite eksikliğinde mi yoksa yerel yöneticilerin kayıtsızlığından mı kaynakladığı sorusu merkezin araştırdığı temel meseleydi. (DH.MKT. 2207/8) Bu soruşturma, seferberliğin salt bir askerî işlem olmadığı; aksine bunun idari ve toplumsal düzlemde de karşılığının bulunduğunu hatırlatmaktadır. İlaveten, gelecekte hazırlanacak yeni sefer planlarının sorunsuz işlemesi için de mevcut problemlerin bilinmesi ve gereğinin yapılması da muhtemel ki idarecilerin zihninde yer edinmiş olan bir başka önemli noktadır.

45. Redif Alayı'na mensup taburların güzergâhı Yenişehir üzerinden Selânik'e ve oradan da cepheye sevk şeklindeydi. Buna göre İzmir'in 13 Mayıs, Karaburun'un 11 Mayıs, Manisa ve Menemen Redif Taburlarının ise 14 Mayıs 1897'de Yenişehir'e ulaşması planlandı. (ATASE, OYHF, 2/13/7) Ancak yukarıda ifade edildiği gibi taburlar planlanan tarihte bölgeye intikal edemedi.

Taburların bu yolculukları meşakkatli idi. 17 Nisan 1897'de gönderilen telgrafta bu husus açıkça dile getirildi. Şöyle ki, bir taburluk kapasiteye sahip vapurlara iki taburun yerleştirilmeye çalışılması, askerler ve yük hayvanlarının aynı yere sıkıştırılması ve bundan kaynaklı oluşan havasızlık ve kirlilik gibi durumlar söz konusu kayıtta vurgulanmıştır. (Y.PRK.ASK. 120/83)

Yukarıda izah edildiği gibi, mayıs ayı ortalarında ara durak olan Yenişehir'e ulaşmaları beklenen 45. Alay'a mensup taburların buraya varmaları daha uzun sürdü. Örneğin, Menemen Taburu 24 Mayıs'ta henüz Yenişehir'e ulaşamamış görünmektedir. Keza Manisa Taburu da bu tarihte yolculuk yapmaktaydı. (ATASE, OYHF, 118/12/6-3) İzmir Taburu yolda, Karaburun Taburu ise henüz İzmir'den ayrılamamıştı. (Y.PRK.ASK. 126/74, s.2) Mayıs sonlarında ise taburların birer birer Yenişehir'e ulaştıkları ve oradan cepheye sevk edilecekleri bildirildi. Manisa ve Menemen taburları 31 Mayıs'ta Yenişehir'e ulaştıkları ve ertesi gün buradan hareketle harp sahası olan Dömeke'ye hareket ettirileceği bildirildi. Bu iki taburla birlikte daha önceden Yenişehir'e ulaşmış bulunan Akhisar Taburu da Dömeke yolculuğunda yer aldı. (ATASE, OYHF, 118/12/6-52)

Harita 1: Harp Sahasının Coğrafî Durumu ile Manisa ve Menemen Taburlarının Sevkiyat Güzergâhı. (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1982, s.89)

Taburların hazırlık ve yolculuk esnalarındaki asker mevcutları ve yük hayvanı sayıları takip edilebilmekle birlikte, sayılar yakın tarihli bazı kayıtlarda farklılık gösterebilmektedir. Bu durum, daha önceden taburların mevcutları ile ilgili verilen bilgilerde hata olduğu ya da taburlara yolculuk başlangıcından hemen önce yeni askerlerin katıldığı olasılıklarını ön plana çıkarmaktadır. 45. Alay'a mensup taburların farklı tarihlerdeki mevcutları ve yük hayvanı sayıları şu şekildedir:

Tarih	**Tabur**	**Mevcut**	**Yük Hayvanı**
30.04.1897	İzmir	571	41
30.04.1897	Karaburun	531	-
30.04.1897	Manisa	333	102
30.04.1897	Menemen	265	62

Tablo 5: 30 Nisan 1897 Tarihli Alay Mevcudu. (ATASE, OYHF, 2/13/4)

04.05.1897	İzmir	629	40
04.05.1897	Karaburun	700	32
04.05.1897	Manisa	800	150
04.05.1897	Menemen	800	150

Tablo 6: 4 Mayıs 1897 Tarihli Alay Mevcudu. (ATASE, OYHF, 2/13/7)

Tarih	**Tabur**	**Mevcut**	**Yük Hayvanı**
28.05.1897	İzmir	613	40
28.05.1897	Karaburun	700	44
28.05.1897	Manisa	800	150
28.05.1897	Menemen	800	150

Tablo 7: 28 Mayıs 1897 Tarihli Alay Mevcudu. (Y.PRK.ASK. 126/74, s.2)

Tablolarda görüldüğü üzere 45. Alay'ın taburlarının mevcutları günden güne artmıştır. Nisan ayının sonlarına doğru hazırlıklarına başlayan taburların hazırlık dönemleri ve yolculuk süreleri değişmekle birlikte genel olarak 1-2 hafta içerisinde hazır bulunmuşlardır. Mayıs ayı sonlarında ise taburlar cepheye intikal etmiş veya etmek üzerelerdir. Taburların asker mevcutlarına bakıldığında ilk göze çarpan İzmir Taburu'nun mevcudundaki düşüştür. Nisan sonunda

neferlerini silahaltına çağıran taburun mevcudu mayıs ayı başlarında artış gösterdi.[3] Fakat yolculuktan hemen önce ve yolculuk sırasında tabur mevcudunda 16 kişilik bir kayıp görünmektedir. Bunun sebebine dair herhangi bir kayıt tespit edilememiştir. Dolayısıyla mevcuttaki bu azalmanın firar ya da yolculuk sırasındaki ölümlerden kaynaklandığı düşünülebilir. İzmir haricinde 45. Alaya bağlı diğer tüm taburlar mevcutlarını düzenli olarak artırarak savaş bölgesine ulaşmışlardır.

Daha önce ifade edildiği gibi 45. Alay'a bağlı taburların savaş alanına ulaşmaları 20 Mayıs 1897'de imzalanan mütarekeden sonra oldu. Nitekim Manisa ve Menemen taburları 31 Mayıs 1897 tarihinde cepheye ulaşmak üzere halen yoldadırlar. (Y.PRK.ASK. 126/74, s.2) Bunlardan Menemen taburu 650 mevcut ve 60 yük hayvanıyla 3 Haziran 1897'de Dömeke'ye ulaşıp çadırlarını kurarak yerleştirildiği Dömeke merkez kumandanlığı tarafından bildirildi. (ATASE, OYHF, 120/34/13) Manisa Taburu ise Menemen Taburu'ndan bir gün sonra Dömeke'ye ulaştı. Taburun buraya ulaştığı sırada mevcudu 661 ve yük hayvanı sayısı 70'tir. (ATASE, OYHF, 120/34/35) Alaya mensup diğer taburlardan İzmir ve Karaburun taburları ise diğer iki taburun aksine Yanya Kolordusu'na bağlı olarak Epir cephesinde görevlendirildi. Taburların cepheye intikal ettikleri zamanki mevcutlarına bakıldığında, İzmir'in 664 asker ve 155 yük hayvanı olduğu, Karaburun'un ise 759 mevcut ve 159 hayvanata sahip olduğu tespit edildi. (Y.PRK. ASK. 127/57)

Taburların muharebe mevkilerine ulaştıkları tarihteki mevcutlarına bakıldığında bazı sayısal farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, 45. Alaya bağlı olup görevlendirildiği muharebe sahasına ilk ulaşan tabur olan Menemen Redif Taburu'nun 800 mevcutla sevk edilmesine rağmen Dömeke'ye ulaştığı tarihteki mevcudu 650 olarak kaydedildi. Keza Manisa Taburu da 800 mevcuttan 661'e düştü. Epir cephesine giden İzmir ve Karaburun Redif taburlarının mevcutları ise diğer iki taburdan farklı olarak yükselişteydi. Nitekim İzmir Taburu'nun yolculuk sırasında 613 mevcutlu olduğu fakat cepheye intikalinde bu mevcudun 664'e çıktığını görmekteyiz. Benzeri bir şekilde Karaburun Taburu'nun da yolculuk ve cephe arasındaki mevcudu 700'den 759'a çıkmıştır. Manisa ve Menemen taburlarının mevcutlarındaki düşüşün, daha önce ifade edildiği üzere firarlar ve yolculuk sırasındaki ölümlerden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Savaşta firar girişimlerinin sıkça rastlanan bir durum olduğu ve buna karşı önlem alınması gerektiğine yönelik kayıtlar mevcuttur. (ATASE, OYHF, 124/88/30) Ancak mevcutlardaki yükselişin sebepleri arşiv kayıtlarında tespit edilememekle birlikte asker sayılarının kayıtlarda hatalı yazılmış olma ihtimali her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. (Y.PRK. ASK. 127/57)

45. Alayı oluşturan taburların cepheye geç ulaşmaları savaş içinde fiilen yer alamamaları anlamına gelmekteydi. Zaten taburların ulaştığı tarihten kısa bir süre önce savaşan taraflar arasında mütareke imzalandı. Savaşın genel gidişatına bakıldığında Osmanlı kuvvetlerinin daha ziyade nizamiye askerlerine dayandığı görülmektedir. Buna karşılık, bazı muharebelerde ise 45. Alay'a nazaran daha erken tarihte cepheye intikal etmiş olan redif kuvvetleri ön plana çıktı. Bu duruma örnek olarak Velestin Muharebesi'ndeki Bilecik ve Bursa Redif taburları gösterile-

[3] Seferberlik emri gereğince redif askerinin toplanması işlemi öncelikle bunların bulundukları köylerde bir araya gelmeleriyle başlardı. Sonrasında bu askerler tabur merkezine giderlerdi. Erlerin sefere çağrılmasına ise önce tabur merkezine en yakın bölgelerden başlanırdı. Buralardan toplananlar ivedilikle cepheye sürülürdü. Geri kalanlar ise ilave redif taburlarına dâhil edilerek sonraki süreçte savaşa gönderilirdi. Düstûr, I. Tertib, C.VI, s.530.

bilir. (Şakir, 2011, s.158) Muharebelerin gerçekleştiği arazi koşullarının elverişsiz olması, savaşın bir bütün olarak hayati önemde görülmesi ile toplanma ve sevkiyatda yaşanan gecikmeler savaşın geneline bakıldığında rediflerin arka planda kaldığı izlenimini vermektedir. Savaşa dair kaleme alınan hemen hemen tüm çalışmalar hangi muharebelere hangi birliklerin katıldığı sorusuna cevap aramaktan ziyade muharebelerin genel gidişatı üzerinedir. Bu savaşta Milano Geçidi, Yenişehir, Tırhala, Çatalca, Golos, Velestin ve Dömeke gibi önemli mevkilerin ele geçirildi. (Türkgeldi, 1987, s.78) Bu muharebelerin kazanılması, hangi birliklerin başardığından ziyade zaferin nasıl kazanıldığı meselesini ön plana çıkardı. Fakat yine de yukarıda verilen örnekte olduğu gibi kimi kaynaklarda muharebe sırasında öne çıkan birliklerin isimleri zikredildi. Örneğin, bir başka çalışmada Trabzon vilayetinden müteşekkil redif birliklerinin Kozköy Muharebesi'ne katıldıkları ve burada verdikleri şehitler incelenmiştir. (Köksal, 2018, s.248)

Dömeke Muharebesi'nde alınan galibiyet ile Osmanlı ordusuna Atina yolu gözükse de büyük devletlerin araya girmesi dengeleri değiştirmeye yetti. (Y.PRK.PT. 12/37) Osmanlı'nın savaş hedeflerinin sınırlı tutulması gibi türlü nedenlerden ötürü savaşın sona erdirilmesi fikri öne çıktı. Ordu, ana unsurlarını hızlı bir şekilde cepheden geri çekerek güvenliği sağlayacak olan bazı redif taburlarını bölgede bıraktı. Hem burada bırakılan ve çalışmamızın konusu olan 45. Alaya mensup redif birlikleri hem de muharebelere fiilen katılanlar üstün yararlılıklar gösterdi. Osmanlı'nın Müslüman tebaasının savaşa gösterdiği özel ilgi ve desteği rediflerin en az nizamiye birlikleri kadar etkinlik kazanmasına yaradı. Bunun dışında redifler, daha önceden genellikle isyan hareketleri ve eşkıya takibi gibi gayri nizami harp usullerini hayli tecrübe etmişti. 1897 Osmanlı-Yunan Harbi ise rediflere cephe savaşı tecrübesi kazandırması açısından faydalı oldu. Harp sırasında nizamiye ordusunun yanında savaşan redif birlikleri, bu yönden önemli askerî bilgi ve deneyim edinme fırsatı buldu. (Uyar vd. 2017, s.423-424)

Bir aydan daha kısa sürede sona eren bu savaş, 20 Mayıs 1897 tarihinde imzalanan mütareke ile sona erdi. Ardından barış görüşmeleri süreci başladı. Aynı yılın haziran ayında İstanbul'da başlayan ve Eylül ayında neticelenen barış görüşmeleri sonucunda 4 Aralık 1897'de barış antlaşması imzalandı. Antlaşma, içerdiği hüküm ve esaslar gereği Osmanlı Devleti'nin cephede kazandıklarını masada kaybettiği anlamına gelmekteydi. Büyük devletlerin barış görüşmelerine müdahil olması bu durumun temel nedenidir. Ancak yine de bu savaşın bazı temel özellikleri Osmanlı Devleti'nin hayatta kalma mücadelesine özel bir önem yüklemekteydi. Her şeyden önce, bu savaş Osmanlı Devleti'nin kazandığı son savaş olarak önem taşımaktadır. Ayrıca bu savaş sayesinde Müslüman nüfus arasında bir bütünlük sağlanması ve moral kazanılması gözden kaçırılmayacak bir noktadır. (Çelik vd. 2023, s.317) Siyasal ve toplumsal yönden bu savaşın getirdiklerinin yanı sıra askerî yönden de bu savaş bazı gerçekleri ortaya koydu. Osmanlı Devleti, belki de tarihinde ilk defa bir savaşa daha önceden hazırlık yapmış olarak girdi. 1886'da, Von Der Goltz tarafından olası bir Osmanlı-Yunan savaşı için tertip edilen sefer planları uygulamaya konuldu. Goltz'un planı öyle detaylı bir şekilde hazırlanmıştı ki temel gayelerden biri savaşı en kısa sürede sona erdirmekti. Çünkü Goltz, büyük güçlerin müdahalesinin çok geçmeden geleceğini biliyordu. Bu bakımdan Osmanlı sefer planını 15 günlük bir strateji çerçevesinde inşa etti. Bunun yanında, seferberlik ilanı sonrasında Osmanlı ordusunun toparlanması da çok uzun sürmedi. Örneğin, ülkenin birçok bölgesindeki redifleri seferberlik emrini alır almaz hazırlıklara koyuldu. Halktan da gönüllü olarak sefere gitmek isteyenler hayli fazlaydı. (Uyar vd. 2017, s.421-422) Fakat yine de, yukarıda izah edildiği gibi bazı bölgelerde rediflerin toparlanma süreleri uzadı. Aydın Fırkasına bağlı olan ve çalışmamızın temel konusunu içeren

45. Redif Alayı birliklerinin hazırlık süreci nispeten uzun sürmüş ve doğal olarak cepheye sevkleri gecikmiştir.

Askerî yönden kazanımlar sadece seferberlik planlarından ibaret değildi. Ordunun kendine olan güveni, moral ve motivasyonunun yüksekliği, silah ve teçhizat açısından düşmanla mukayese edildiğinde yeterli oluşu da bu askerî başarıda öne çıkan faktörlerdendir. Komuta kademesinin daha organize hareket etmesi ve sıhhiye teşkilatı gibi yeni kurulan kurumların getirdiği kolaylıklar ordunun başarısında pay sahibidir. Son olarak, bölgedeki ulaşım ağlarına ve demiryollarına yapılan yatırımların karşılığı bu savaşla birlikte alındı. (Uyar vd. 2017, s.424)

1897 sonunda barış antlaşması imzalanmış olsa da savaş bölgesinde asayişin sağlanması amacıyla bazı redif birlikleri 1898 yılı ortalarına kadar silahaltında kaldı. Taburların memleketlerine iadesi süreci 7 ayrı kafilenin savaş bölgesinden farklı zamanlarda ayrılması şeklinde planlandı. Bu plana göre savaş için bölgeye ilk gelen taburlar 1. Kafileyi oluşturacaktı. 6. kafile ise 3. Ordu'ya mensup bazı taburlardan oluşmaktaydı. Turgutlu, Nazilli, Yenipazar, Sarayköy gibi redif taburlarının yer aldığı bu kafilede 45. Alaya bağlı İzmir ve Birunabad (Bornova) taburları da vardı. Bu durum sefer dönüşlerinin öncelikle Epir Cephesi üzerinden yapıldığını göstermektedir. Daha önce ifade edildiği gibi İzmir ve Bornova taburları Epir Cephesi'nde görevlendirilmişti. Böylece taburların memleketlerine sevki 1897 yılı sonlarında başladı. (ATASE, OYHF, 28/88/49)

1898 yılı başlarında ise Teselya'daki birliklerin memleketlerine gönderilmesi süreci başladı. Hudud-ı Yunaniye Umum Kumandanlığından gönderilen telgrafta Teselya'daki birliklerin geri gönderilmeleri konusunda bir engel bulunmadığı belirtildi. Ancak yine de bölgede yeterli bir miktarda askerin güvenlik amacıyla bırakılması gerektiği vurgulandı. Bunun yanında, hâlihazırda bölgede silahaltında tutulan 167 taburun memleketlerine gönderilmesinin malî açıdan faydalarına değinildi. Şöyle ki, silahaltında tutulan bu birliklere ödenen maaş ve verilen tayınatlar zaten savaş sebebiyle iyice sarsılmış olan hazineye ek bir yük oluşturmaktaydı. Bu bakımdan bu birliklerin terhisinin malî açıdan bir rahatlama getireceği öngörüldü. (Y.PRK.ASK. 135/40)

Teselya'dan askerin terhis süreci 1898 ortalarına kadar devam etti. 45. Alaya bağlı İzmir ve Bornova taburları daha önceden memleketlerine iade edilmişti. Alayın diğer iki taburu olan Manisa ve Menemen taburları da mayıs ayı ortalarında merkezlerine döndü. Hudud Kumandanlığından İbrahim Paşa tarafından gönderilen telgrafta Manisa Taburu'nun 659 mevcutla 17 Mayıs 1898 günü merkezlerine gönderilmek üzere İzmir'e hareket ettirildiği bildirildi. Keza Menemen Taburu da aynı tarihte ümerâ ve zâbitân dâhil olmak üzere toplam 645 mevcutla İzmir'e hareket etti. Her iki taburun yolculuk sırasındaki kumandanlığı İzmir Miralayı Tahsin Bey tarafından yapıldı. (ATASE, OYHF, 67/61/1-9)

Savaşın ardından rediflerin memleketlerine iade süreci devam ederken bir yandan da bunların cepheye intikal sürecindeki gecikmelerinin nedenleri üzerine kafa yorulmaktaydı. Anadolu'daki her bir redif taburunun farklı nedenlerle gecikme yaşadığına dair bazı kayıtlar mevcuttu. Hükümet, ulaşım aksaklıkları gibi kendi sorumluluğunda bulunan sorunları çözmekle uğraştı. Örneğin İzmir-Soma demiryolu hattının Bandırma'ya kadar uzatılması bu dönemde gündeme geldi. (ATASE, OYHF, 44/1/1) Böylece gelecekte Balkanlarda tekrar etmesi muhtemel olan çatışmalara hızlı müdahale imkânı aranmaktaydı. Fakat merkezi hükümet tarafından sözü edilen gecikmelerin esas sorumlusu olarak taburların kendileri görülmekteydi. Özellikle bazı mahallerdeki idari memurlar ve zabitân sıkı takibat altındaydı. (BEO,

1201/90053) 45. Redif Alayı'nın cepheye intikal sürecinde yaşanmış olması muhtemel sorunlar savaştan önce hazırlanmış bir cetvelde karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, alayın 1. Taburu olan İzmir'de Urla, Çeşme ve Karaburun gibi şehir merkezlerine uzak yerlerdeki efradın gelişindeki gecikmelere dikkat çekilmiştir. 2. Bornova Taburu'nda da durum benzerdir. Taburun 3. Bölüğü'nün merkezinin Seferihisar olması ve buraya efrâd nakliyesi için vapur gönderilememesi gecikme sebebi olarak sunulmuştur. 3. Manisa Taburu'nda ise önceki iki taburda görülen coğrafî sorunlar tekrar edilmişse de bazı efrâdın karyelerinde bulunamaması ayrı bir problem olarak öne çıkarılmıştır. Son olarak 4. Menemen Taburu'nda da efrâdın ziraatla meşguliyetleri sebep gösterilerek karyelerinde her daim bulunamadıkları belirtilmiştir. Askerlerin ivedilikle celp edilmesi için Manisa ve Menemen bölgesindeki Jandarma birliklerinin devreye girmesi gerektiği ifade edilmiştir. (ATASE, OYHF, 1/6/1)

Savaş sonucunda ortaya çıkan bir diğer husus ise redif taburlarının talim eksikliğidir. Teşkilatın kuruluşundan beri çözülemeyen talim sorunu, 1897 Harbi'nde tekrardan gün yüzüne çıktı. Bu sorun, rediflerin işlevselliği konusunu tekrar gündeme taşıdı. Talim meselesindeki sorunları gidermek amacıyla fırka kumandanlıklarına gönderilen emirlerde bu sorunun çözülmesi istendi. Öyle ki, taburların cephede silah kullanmaktan bihaber oldukları, neferât gibi ümera ve zabitânın dahi talimnamelerden habersiz olduğu gibi noktalar vurgulandı. Problemin çözümü için fırka kumandanlıkları tarafından Erkân-ı Harbiye reisleri denetiminde talimlere bir an evvel başlanması emredildi. (ATASE, OYHF, 115/42/7)

Bu savaşa fiilen katılmamış olsa da alaya mensup taburlarda çeşitli sebeplerden ötürü hastalık ve kayıplar söz konusuydu. Hasta olanların tedavisi için savaş bölgesinde umum hastaneleri kuruldu. Dömeke, Yenişehir ve Alasonya bölgelerinde bulunan bu hastaneler ile hasta ve yaralılar tedavi altına alındı. Manisa ve Menemen taburlarının uzun süre bölgede kaldığı düşünüldüğünde söz konusu hastanelerde bu taburlardan efradın bulunması son derece doğaldır. Dömekede bulunan hastanede bir süre tedavi gördükten sonra taburcu olup Yenişehir'e sevk edilenler ile hastaneye yatırılmış olan efrada dair iki ayrı liste bulunmaktadır. Bu listelere göre Manisa Taburu'ndan 17 kişi, Dömeke Hastanesi'nde tedavi gördükten sonra taburun bulunduğu mevki olan Yenişehir'e gitmiştir. 4 kişi ise tedavilerin devamı için hastaneye yatırılmıştır. Menemen Taburu'ndan ise 5 kişi hastanede tedavi olduktan sonra Yenişehir cihetine hareket etmiştir. Son olarak Menemen Taburu'ndan 4 kişi tedavilerinin sürmesi için hastaneye yatırılmıştır. (ATASE, OYHF, 114/32/1-3, 4) Alaya ait diğer taburlar olan İzmir ve Bornova taburları Epir Cephesi'nde olduklarından dolayı bunlara ait herhangi bir hastane kaydına rastlanmamıştır.

Son olarak, alaya mensup taburlara nişan ve madalya verilmek suretiyle savaşta gösterdikleri başarılar mükâfatlandırılmak istendi. Osmanlı Devleti, gelenek olduğu üzere savaş ve barış dönemlerinde yararlık gösteren askerlerini ödüllendirirdi. Bu, genel olarak nişan ve madalyalar ile taltif edilmek suretiyle oldu. 19. yüzyılda, nişan ve madalyaların sayısı artış gösterdi. Ancak bu yüzyılda verilen nişan ve madalyalar bir düzen çerçevesinde ilerledi. Bunlardan kimlerin faydalanabileceği, kaç dereceli olarak verileceği ve kullanım şekilleri detaylı bir biçimde belirlendi. Nişan ve madalyalar kimi zaman bir padişah adına olabildiği gibi kimi zaman ise harbin adıyla anıldı. Konumuz itibariyle savaşların ismiyle anılan madalyalar yüzyılın ikinci yarısında bolca örneğe sahiptir. Rusya Muharebesi Madalyası, Plevne Madalyası, Cedid Girit Madalyası, Cedid Yemen Madalyası ve Yunan Muharebesi Madalyası gibi örnekler bu yüzyılda ön

plana çıkan madalyalardır. Osmanlı-Yunan Harbi'nden sonra ortalama 130.000 Yunan Muharebesi Madalyası üretilmiş olup bunlar savaşta yararlık gösterenlere belli bir düzen çerçevesinde dağıtıldı. (Kara, 2020, s.96-99)

45. Alaya bağlı taburlar da bu savaştan sonra madalya ile taltif edilmek istendi. Bu bağlamda, elimizdeki kayıtlar kısıtlı olsa da 3. Ordu'ya mensup çeşitli redif birliklerinin Yunan Muharebesi Madalyası ile ödüllendirilmek istenmesi ve bunun için birliklerin mevcutlarına dair kayıtların istenmesi dikkati çekmektedir. Örneğin, 26 Haziran 1897 tarihinde 45. Redif Alayı 3. Manisa Taburu'nun asker mevcudunun bilgisi gönderildi. O tarihte, Manisa Taburu Dömeke'de bulunmaktaydı. Gönderilen hülasa cetvele göre Manisa Taburu'nun mevcudu şu şekildedir: 1 mirliva (Servet Paşa Hazretleri), 1 binbaşı, 1 kolağası, 1 kâtib-i tabur, 3 yüzbaşı, 2 mülazım-ı evvel, 6 mülazım-ı sani, 1 muvakkat tabur emini, 1 tüfengçi, 1 kâtip muavini serçavuş, 11 bölük serçavuşân, 56 çavuş, 3 emin-i bölük, 83 onbaşı, 614 neferât, 14 borazan efradı, 15 musiki efradı, 10 misafirât. Böylece ilgili tarihte Yunan Madalyası için gönderilen hülasa cetvelde taburun tam mevcudu 824 kişidir. (ATASE, OYHF, 126/7/4)

Sonuç

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, bir ay gibi bir sürede bitmesi ve Osmanlı'nın son zaferi olması açısından tarih yazımında diğer harplerden farklı olarak ele alınmış bir askerî olaydır. Bu harp neticesinde, her ne kadar savaş meydanında galip olan Osmanlı olsa da galibiyet masadaki diplomatik kazanımlarla desteklenemedi. Bununla birlikte bu savaş, reformlar çağı olarak bilinen 19. yüzyıl sonuna gelindiğinde, Osmanlı Devleti'nin askerî kapasitesini ve seferberlik organizasyonunu göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Savaştaki askerî kuvvetlerin önemli bileşenlerinden biri olan Redif Teşkilatı'nın işleyişini ve ordu içindeki konumunu görmek bakımından da bu savaşın büyük önemi vardır. Bu bağlamda, çalışmamızın konusu olan 45. Redif Alayı'nın seferberlik sürecinde yaşadığı tecrübeler, hem dönemin askerî-idarî uygulama ve organizasyonuna ışık tutmakta hem de teşkilatın güçlü ve zayıf yönlerini görünür kılmaktadır.

Her şeyden önce ifade edilmesi gereken şudur ki, seferberlik emri geldikten sonra redif taburlarının hızlı bir hazırlık sürecine hemen başladığıdır. Ancak bu hazırlık süreci çeşitli lojistik ve idari sorunlar sonucunda uzadı. 45. Redif Alayı'na bağlı 1. İzmir, 2. Bornova, 3. Manisa ve 4. Menemen taburlarında görülen asker eksikliği, nakliye hayvanı ihtiyacı ve taburların cepheye sevk sürecinde yaşanan aksaklıklar Osmanlı redif sisteminin zayıf yönleri için bazı ipuçları sunmaktadır. Alayın bahsedilen sorunları asında Redif Teşkilatı'nın da sorunlarıdır. Bir başka ifadeyle, lojistik imkânlar ve ulaşımdaki aksaklıklar bu dönem redif sisteminin en kırılgan noktalarıdır. Merkezi otoritenin bu aksaklıkları yakından takip ederek eksiklerin giderilmesi için yoğun bir yazışma ve emir süreci yürütmesi, devletin redif birliklerini ciddiyetle seferber etmeye çalıştığını göstermektedir. Ancak bu çalışmada ulaşılan sonuçlar, bu çabaların her durumda başarıya ulaşmadığını ve taburlardaki lojistik sorunları ve cepheye sevkiyattaki gecikmelerinin çözülemediği düşüncesini akıla getirmektedir.

45. Redif Alayı'na mensup taburların fiilen cepheye intikali, mütarekenin ilânından sonradır. Bu durum, özellikle Batı Anadolu'dan gelen diğer taburlar için de geçerlidir. Bunun sonucunda, rediflerin muharebe alanında etkin bir şekilde rol almalarını engellemiş, onları daha çok savaş sonrası güvenliğin temini ve asayişin korunması görevine yönlendirmiştir. Nitekim alaya bağlı Manisa ve Menemen Taburları, savaşın en son ve en çetin muharebesi olan Dömeke Meydan Muharebesi'nin ardından bu bölgede asayişi sağlamak üzere görevlendirdi. Bu bulgu, redif

birliklerinin yalnızca muharip unsurlar olarak değil, aynı zamanda savaş sonrası düzenin tesisinde de işlevsel bir kuvvet olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Taburların asker mevcudu ve yük hayvanı sayıları üzerinden yapılan tespitler, redif birliklerinde sefer hazırlıkları sırasında ciddi dalgalanmalar yaşandığını göstermektedir. Özellikle İzmir Taburu'nun mevcudunda görülen azalış, firar ya da yolculuk sırasında yaşanan kayıplarla açıklanabilirken; Karaburun ve İzmir taburlarında yolculuk sonrası mevcutların artış göstermesi, kayıtların tutarlılığı konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır. Savaş öncesi ve sırasında bazı firar girişimlerinin olduğu bilinse de bu kayıtlar, mevcutlardaki azalmaları tek başına açıklamaya yeterli değildir. Bu durum, Osmanlı arşiv belgelerinin sunduğu rakamsal verilerin tek başına değil, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Osmanlı'nın bu savaştaki başarıları nizamiye ordusunun öncülüğünde gerçekleşti. Bununla birlikte, Velestin ve Kozköy gibi bazı muharebelerde redif taburlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum, rediflerin muharebe tecrübesi kazandıklarını ve nizamiye ordusunun yanında ikincil bir kuvvet olarak belirli ölçüde katkı sunduklarını göstermektedir. 45. Redif Alayı ise muharebelere doğrudan katılmasa da savaş sonrası süreçte alayın varlığı ordunun güvenlik stratejisinde önemli bir unsur oldu.

Osmanlı Devleti'nin bu savaşta uyguladığı strateji, Von der Goltz'un 1886'da hazırladığı ve kısa sürede sonuç alınmasını hedefleyen sefer planlarının pratiğe yansımış bir örneğidir. Osmanlı ordusunun seferberlik ilanı sonrasında kısa sürede toparlanması, redif birliklerinin genel olarak kısa zaman zarfında silahaltına alınabilmesi, halktan gönüllülerin orduya katılımı ve ordunun moral üstünlüğü, Osmanlı askerî yapısının 19. yüzyıl sonlarında kayda değer bir kapasiteye ulaştığını göstermektedir. Bununla birlikte, 45. Redif Alayı örneğinde görüldüğü üzere taşra taburlarının seferberlikte ve cepheye intikalde yaşadığı sıkıntılar, bu kapasitenin ülke genelinde eşit şekilde uygulanamadığını göstermektedir.

Son olarak, savaş sonrası süreçte 45. Redif Alayı'nın taburlarının uzun süre silah altında tutulması, hastane kayıtlarında görülen kayıplar ve nihayetinde Yunan Muharebesi Madalyası ile taltif edilmeleri, rediflerin nizamiye ordusuyla eşit ölçüde olmasa da Osmanlı askerî yapısında bir prestij ve aidiyet duygusuna sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Redif Teşkilatı'nın Osmanlı askerî modernleşme sürecindeki yerini ve sınırlarını anlamak bakımından 45. Redif Alayı, bir vaka çalışması örneği olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Arşivler

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi Osmanlı-Yunan Harbi Fonu(DAB, MSB.ATASE.OYHF.)

118/12/6, 1/6/1, 115/42/7, 114/32/1, 126/7/4, 50/4/3, 31/102/8, 2/14/11, 2/13/1, 2/13/4, 2/13/6, 2/13/7, 120/34/13, 120/34/35, 124/88/30, 28/88/49, 67/61/1, 44/1/1

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi,

Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO.) 1201/90053

BOA, Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.) 2207/8

BOA, Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y.MTV.) 87/195

BOA, Yıldız Parakende Posta Telgraf Nezareti Maruzatı (Y.PRK.PT.) 12/37

BOA. Yıldız Parekende Askerî (Y.PRK.ASK.) 124/35, 125/3, 125/86, 120/83, 126/74, 127/57, 135/40

BOA, Dahiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu (BOA.DH.TMIK.M) 32/32

Vilayet Salnameleri

Aydın Vilayet Salnamesi, Def'â 14, H.1311

Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi, Def'â 18, H.1314-1315

Diğer Arşiv Kaynakları

Düstûr, I. Tertib, C.VI

Araştırma Eserleri

ADITATAR, F. (2011), "İzmir İngiliz Başkonsolosluğunun Askeri İstihbarat Faaliyetleri (1878-1914)", *Tarih İncelemeleri Dergisi* XXVI/1, 1-34.

ADIYEKE, A.N., ADIYEKE, N. (2024), *Osmanlı Dönemi Kısa Girit Tarihi*, İstanbul:

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ATILGAN, C. (2019), *Osmanlı-Yunan Harbi (1897) Literatürünün Harp Tarihçiliği Açısından*

Analizi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

CENGİZ, H.A. (2018), "Halepa Fermanı Ve Sonrası Girit'te Yapılan Düzenlemeler". *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, VIII/16, 74-89.

ÇAKALOĞLU, C. (2018), "II. Abdülhamit Devrinde Manisa Redif Taburu", *Geçmişten Günümüze Manisa Şehzade II. Mehmed ve Manisa Tarihi-Kültürü-Ekonomisi*, C.I, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, 777-787.

ÇELİK, Y., YEŞİL, F. (2023), *Osmanlı Modernleşmesinde Tereddüt ve Teceddüt Yılları (1768-1908)*, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, (1982), *1897 Türk-Yunan Harbi*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

KARA, H. (2020), *Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1876-1908)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

KARADAŞ, Y. (2016), *Osmanlı Ordusunda Modernizasyon ve Demodernizasyon 1826-1918*,

İstanbul: Doğu Kitabevi.

KAYIRAN, M., METİNTAŞ, M.Y. (2018), "Türk-Yunan İlişkileri 1878-1952", *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, I/3, 33-73.

KEMAL, H.K. (2014), Osmanlı Modernleşmesi Toplum, Kuramsal Değişim ve Nüfus, İstanbul: Timaş Yayınları.

KÖKSAL, A. (2018), "1897 Türk-Yunan Harbi'nde Trabzon Redif Taburları", *Karadeniz*

İncelemeleri Dergisi, XII/24, 235-268.

LÜTFÎ, A. (1999), *Vak'anüvîs Ahmed Lütfî Efendi Tarihi*, C.VII, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

MEŞE, Ö. (2021), "Aydın Vilayetinde Redif Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişimi (1867-1913)", *Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ÖZKAYA, Y. (1986), "1821 Yunan (Eflâk-Boğdan) İsyanları ve Avrupalıların İsyan Karşısındaki Tutumları", *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri 20 Temmuz 1974'e Kadar*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 114-132.

SATIR, O. (2025). "Londra Basınına Göre 1821'de "Yunan" Kimdir ve "Yunanistan" Neresidir?". *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10/1, 933-995.

SHAW, S., SHAW, E.K. (1983), *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye Reform, Devrim ve*

Cumhuriyet: Modern Türkiye'nin Doğuşu, 1808-1975, İstanbul: E Yayınları.

ŞAKİR, Z. (2011), *1897 Türk-Yunan Muharebesi ve Sultan Hamid'in Gizli Siyaseti*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

TASSOPOULOS, I. A. (2007), "Constitutionalism and the Ideological Conversion to National Unity Under the Greek Constitution of 1864", *Ways to Modernity In Greece and Turkey:*

TAŞDEMİR, A., KÜÇÜKBAŞ, Ö. (2022), "Saruhan Redif Teşkilatının Kuruluşu ve İşleyişi (1834-1842)", *Manisa, Akademik Araştırmalar Işığında (Tarih&Felsefe)* C.I, (ed.) Hasan Akyol, Aylin Çankaya-Mehmet Esendemir, Ankara: Berikan Yayınevi, 2022, 379-406.

TÜRKGELDİ, A.F. (1987), *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye* C.III, (hzl. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

USTAOĞLU, Z., YILMAZ, H. (2022), Nizam-ı Cedid'in Taşrada Uygulaması: Saruhan Sancağına Dair Bulgular, CTAD, Yıl 18, Sayı 35, Bahar 2022, s. 35-65.

UYAR, M., ERICKSON, E. J. (2017), *Osmanlı Askeri Tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yavuz, M. (2017), *Demokratik İhtilaller Çağında Girit*, İstanbul: Belge Yayınları.

YILDIZ, G. (2022), "Kara Kuvvetleri", *Osmanlı Askeri Tarihi Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri 1792-1918*, (ed.) Gültekin Yıldız, İstanbul: Timaş Yayınları, 47-111.

YILMAZ, G. (2022), *1897 Osmanlı-Yunan Harbinde Askeri İaşe*, Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Encounters With Europe, 1850-1950, (ed. Anna Frangoudaki- Çağlar Keyder), New York: I.B. Tauris & Co Ltd. 9-25.

YILMAZ, Hüseyin (2025): "Ayanların Osmanlı Sefer Organizasyonundaki Rolü: Fransa'nın Mısır İşgali ve Karaosmanoğulları". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 18/36, s. 215-238.

YÜKSEL, A. (2015), "Mehmet Tahir Bey'in Hayatı, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'na Dair Eseri, Transkripsiyon-İnceleme", *Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

TABLOLAR

45. Alay'ın 1. İzmir Taburu	**İsim**
Miralay	Münhal
Alay Kâtibi	Halid Efendi
Binbaşı	İhsan Bey
Kolağası	Mustafa Ağa
Tabur Kâtibi	Mehmed Remzi Efendi
Tüfengçi	Ömer Usta
Depo Memuru Mülâzım-ı Sânî	Mehmed Efendi
Birinci Bölük Yüzbaşısı	Kazım Bey
Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	İbrahim Efendi
Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Mehmed Efendi
İkinci Bölük Yüzbaşısı	Salih Ağa
İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	-
İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Hüseyin Efendi
Üçüncü Bölük Yüzbaşısı	Münhal
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	İsmail Efendi
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Agâh Efendi
Dördüncü Bölük Yüzbaşısı	Şerif Efendi
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Hacı Refik Efendi
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Nuri Efendi

Tablo 1: İzmir Taburu Kadrosu (**Aydın Vilayet Salnamesi (H.1314), s.79-80)**

45. Alay'ın 2. Birunabad (Bornova) Taburu	**İsim**
Binbaşı	Hayri Bey
Kolağası	Mahmud Efendi
Tabur Kâtibi	Mehmed Ali Efendi
Tüfengçi	Münhal

Depo Memuru	Münhal
Birinci Bölük Yüzbaşısı	Ahmed Efendi
Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	Hacı Ahmed Efendi
Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Hafız Ali Efendi
İkinci Bölük Yüzbaşısı	Ali Hâkî Efendi
İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	Hamid Efendi
İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Süleyman Efendi
Üçüncü Bölük Yüzbaşısı	Hüseyin Ağa
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Cemal Efendi
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Münhal
Dördüncü Bölük Yüzbaşısı	Hacı Mustafa Ağa
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Hamdi Bey
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Rıza Efendi

Tablo 2: Bornova Taburu Kadrosu (Aydın Vilayet Salnamesi, (H.1314), s.80-81)

45. Alay'ın 3. Manisa Taburu	**İsim**
Binbaşı	Nuri Efendi
Kolağası	Salih Efendi
Tabur Kâtibi	Mehmed Şerif Efendi
Tüfengçi	Ali Usta
Depo Memuru Mülâzım-ı Sânî	Hasan Efendi
Birinci Bölük Yüzbaşıları	Ziver Ağa, İsmail Ağa
Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	**-**
Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Halil Efendi
İkinci Bölük Yüzbaşısı	Tahsin Efendi
İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	Akif Efendi
İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Tahir Efendi
Üçüncü Bölük Yüzbaşısı	Fahri Efendi

Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	-
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Hacı Mehmed Efendi
Dördüncü Bölük Yüzbaşısı	Bekir Efendi
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Şerif Ağa
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Cemal Efendi

Tablo 3: Manisa Taburu Kadrosu (Aydın Vilayet Salnamesi (H.1314), s.367)

45. Alay'ın 4. Menemen Taburu	**İsim**
Binbaşı	Münhal
Kolağası	Hacı Vehib Efendi
Tabur Kâtibi	Mehmed Ali Efendi
Tüfengçi	-
Depo Memuru	-
Birinci Bölük Yüzbaşısı	Salih Ağa
Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	Mümin Efendi
Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	Mustafa Ağa
İkinci Bölük Yüzbaşıları	Mehmed Efendi, Halil Ağa
İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli	İbrahim Efendi
İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	-
Üçüncü Bölük Yüzbaşıları	Nureddin Ağa, Bayram Ağa
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Mehmed Ağa
Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	-
Dördüncü Bölük Yüzbaşıları	Osman Efendi, Hasan Ağa
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli	Yusuf Ağa
Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Sânîsi	-

Tablo 4: Menemen Taburu Kadrosu (Aydın Vilayet Salnamesi (H.1314), s.263-264)

EXTENDED ABSTRACT

The Greco-Ottoman War of 1897 marks a pivotal moment that vividly reflects the Ottoman Empire's military, political, and social transformation during the final decades of the19th century. Even though brief in duration, the conflict revealed the complex interplay between the Ottoman state's ongoing modernization efforts and the persistent structural weaknesses that continued to undermine its institutions. Regarded as the last victory of the Ottoman army, this war unfolded at a time when the empire was attempting to redefine its military organization, improve the effectiveness of its reserve forces, and demonstrate its ability to protect its territorial integrity in the face of increasing nationalist and European pressures.

Among the numerous units mobilized for the campaign was the 45th Redif Regiment, based in İzmir. As a formation within the Aydın Redif Division, this regiment was composed primarily of men drawn from western Anatolia, representing the typical structure of the Ottoman reserve system in the late nineteenth century. Through a close examination of archival records, including documents from the Ottoman General Staff (ATASE), the Ministry of War, and provincial correspondence, this study reconstructs the regiment's mobilization process and analyzes the multiple challenges it encountered. These included delays in recruitment, shortages of equipment and transport animals, and disruptions in communication between central and provincial authorities. The regiment's difficulties in reaching the front in time for major engagements reveal the persistent inefficiencies of the redif organization—an institution originally intended to supplement the regular army but which, by the 1890s, had become emblematic of the empire's administrative strain.

The case of the 45th Redif Regiment thus serves as a microhistorical lens through which to observe broader trends in Ottoman military transformation. Its mobilization and deployment reflect the degree to which reformist policies—initiated after the Tanzimat and further expanded under Sultan Abdülhamid II—had succeeded or failed in creating a cohesive, modern, and responsive military system. By focusing on one regiment's experience, this study not only contributes to our understanding of the operational dynamics of the 1897 war but also highlights the interconnectedness of military organization, provincial administration, and social composition within the late Ottoman state.

Ultimately, the study argues that the performance of the 45th Redif Regiment exemplifies both the achievements and the constraints of the Ottoman military apparatus at the twilight of the empire's nineteenth-century modernization. While the victory over Greece temporarily reinforced the image of an effective imperial army, the underlying problems of recruitment, supply, and command cohesion persisted. The 1897 campaign, therefore, must be understood not merely as a successful military episode, but as a revealing moment in the longue durée of Ottoman military reform—one that underscores the delicate balance between traditional structures and the imperatives of modern warfare.